

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8. Vtrum illis verbis possit aliquid addi, vel subtrahi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

In corpore tria sunt, primo ponuntur dicitur communione regulae huiusmodi varietas; secundo defensione specialiter ad diminutionem & additionem: tertio mouentur quædam difficultas circuorum additionem, & solvitur. Prima regula tenet ex parte intentionis ministrantis sacramentum. secunda vero est tener ex parte significacionis verborum: quod intellige non secundum se, sed in ordine ad totam orationem: oportere enim mutari sensum ipsius orationis qui est forma sacramenti, ad hoc ut sacramentum sit nullum, ut praedictum est. De diminutione autem cum additione in speciali in finibus sacramentis, primo est in proprio locis hic in commentario est ferme.

Vix nota pro solutione difficultatis mox, quod additione ad formam ultra duos modos, qui in littera ponuntur (scilicet vel tamquam aliud intermixtum ad formam, vel tamquam extrinsecum) teritus inveniatur omnino per accidens, quando scilicet interponitur aliquod verbum, non ut sit aliud intrinsecum, vel a diuersis formis, sed impertinet omnino interpositum a aliud propostum dicuntur verbum, ut si inter baptizandum possum dixit, ego te baptizo, dicat alium, Recede hinc, seu aliud emittendi, & prolegeretur.

In nomine Patris & filii, &c. Hoc enim non est proprius addere ad verba formæ: sed interponere verbum interrumpe formam: potest siquidem interponere de qua in response ad tertium est sermo, duplex fieri, vel si ne interpositione verborum, vel cum interpositione verborum. Vixque autem

Vtrum licet aliquid addere uerbis, in quibus consistit forma sacramentorum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod nihil licet addere verbis, in quibus consistit forma sacramentorum, non enim minoris sunt necessitatis huiusmodi verba sacramentalia, quam verba sacrae scripturae: sed verbis sacrae scripturae, nihil licet addere vel minuere: dicitur enim Deus. 4. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ab eo. Et Apocal. vltim. Contestor omni audienti verba prophetie libri huius: si quis apposuerit ad haec, apponet super eum Deus plagas scriptas in libro isto, & si quis diminuerit, auferet Deus partem eius de libro vita. ergo videtur, quod neque in formis sacramentorum licet aliquid addere, vel minuere.

C2. Præter. Verba se habent in sacramentis per modum formæ, ut dictum est. * sed in formis quilibet additio vel substractio variat speciem, sicut & in numeris, ut dicitur 8. Met. Ergo videtur quod si aliquid addatur vel subtrahatur a forma sacramenti, non erit idem sacramentum.

D3. Præter. Sicut ad formam sacramenti requiritur determinatus numerus dictio, ira etiam requiritur determinatus ordo verborum, & etiam orationis continuitas. si ergo additio, vel substractio non auferat sacramenti veritatem, videtur quod par ratione nec transpositio verborum, aut etiam interpolatio pronuntiationis.

ESED CONTRA est, quod in formis sacramentorum, quedam apponuntur a quibusdam, quæ ab aliis non apponuntur, sicut latini baptizant sub hac forma, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Graeci autem sub ista, baptizetur seruus Christi N. in nomine Patris, &c. Et tamen utique verum conferunt sacramentum. ergo in formis sacramentorum licet aliquid addere vel minuere.

RESPON. Dicendum, quod circa omnes istas mutationes, quæ possunt in formis sacramentorum contingere, duo videntur esse consideranda. Vnum quidem, ex parte eius, qui profert verba, cuius intentione requiritur ad sacramentum, ut infra dicetur. * & ideo si intendat per huiusmodi additionem, vel di-

A minutionem aliū ritum inducere, qui non sit a ecclesia receptus, non viderur perfici sacramentum: quia non videretur, quod intendat facere id, quod facit ecclesia. Aliud autem est considerandum, ex parte significationis verborum. Cum non verba operentur in sacramentis, quantum ad sensum, quem faciunt (ut supra dictum est*) oportet considerare, utrum per talen mutationem tollatur debitus sensus verborum: quia sic manifestum est, quod tollitur veritas sacramenti. Manifestum est autem, quod si diminutur aliquid eorum, quæ sunt de substantia formæ sacramentalis, tollitur debitus sensus verborum: & ideo non perficitur sacramentum, unde Didymus * dicit in lib. de Spiritu sancto: Si quis ita baptizare conetur, ut unum de predictis nominibus pretermittat (scilicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti) sine perfectione baptizabit. Si autem subtrahatur aliquid, quod non sit de substantia formæ, talis diminutio non tollit debitum sensum verborum, & per consequens nec sacramenti perfectionem: sicut in forma eucharistiae, quæ est, Hoc est enim corpus meum, ly enim sublatum, non tollit debitum sensum verborum: & ideo non impedit perfectionem sacramenti: quoniam possit contingere, quod ille qui pretermittit, peccet ex negligencia vel contemptu. Circa additionem etiam contingit aliquid apponi, quod est corruptum debitum sensum: puta si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris maioris, & Filii minoris, sicut Arriani baptizabant: & ideo talis additione tollit veritatem sacramenti. Si vero sit talis additione, quæ non auferat debitum sensum, non tollitur sacramenti ueritas. Nec refert utrum talis additione fiat in principio, medio, vel in fine: ut si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Dei Patris omnipotentis, & Filii eius unigeniti, & Spiritus sancti paracliti, erit uerum baptisma. Et similiter si quis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & beatae Virginis Mariae, non esset baptisma: quia dicitur 1. ad Corint. 1. Numquid Paulus pro nobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis? Sed hoc uerum est, si sic intelligatur in nomine beatae Virginis baptizari, sicut in nomine Trinitatis, quo baptismus consecratur: talis enim sensus est, contrarius uerâ fidei, & per consequens tolleret veritatem sacramenti. Si vero sic intelligatur, quod additur, & in nomine beatae Virginis, non quasi nomen beatae Virginis aliiquid operetur in baptismate, sed ut eius intercessio prospicit baptizato, ad conservandam gratiam baptismalem, non tollitur perfectio sacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad uerba sacrae scripturae non licet aliquid apponere, quantum ad sensum, sed quantum ad expositionem sacrae scripturae, multa eis uerba a doctoribus apponuntur: non tam licet etiam uerba sacrae scripturae apponere, ita quod dicatur esse de integritate sacrae scripturae, quia hoc esset uitium falsitatis. Et similiter si quis dicere aliquid esse de necessitate formæ, quod non est.

AD SECUNDVM dicendum, quod verba pertinent ad formam sacrificiorum sensus significati: & ideo quocumque fiat additione vel substractio uerborum, quod non addat aliiquid aut subtrahat debito sensui, non tollitur species sacramenti.

Ad

interruptio non debet esse tanta, quod iuxta communem morem hominum, continuitas soluatur orationis: si enim postquam minister dixit, Ego te baptizo, tres prauum, & postea subderet, In nomine Patris, & Filii, &c. siue interim tacuerit, siue non: tollita esset orationis uita.

art. p̄ecep.

ad 1. & ad 3.

Q VAEST. LXI.

AD TERTIVM dicendum, quod si sit tanta interruptio verborum, quod intercipiat intentio pronuntiantis, tollitur sensus sacramenti, & per consequens veritas eius: non autem tollitur quando est parva interruptio, quae intentionem proferentis, & intellectum verborum non ausevit. Et idem est etiam dicendum de transpositione verborum: quia si tollit sensum locutionis, non perficitur sacramentum, sicut patet de negatione preposita, vel postposita signo: si autem sit talis transpositio, quae sensum locutionis non variet, non tollitur veritas sacramenti: quia secundum **G** Philosophus dicit, nomina & verba transposita id significant.

lib. 2. Per-
harm. cap. 1.
parte ante
Eccles. 10.1.

¶ Super Questionis
6. Articulum primum.

Q VAESTIO LXI.

DE NECESSITATE SACRAMENTORUM, IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Tulus clarus. In corpore vna conclusio, sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem. Et probatur tripliciter. Vbi nota duo. Primum, quod non est hic ferme de necessario ad humanam salutem, sine quo non potuerit homo salvatur, sed de necessario, sine quo non conuenientia ad humanam salutem, sine qua non conuenientia ad humanam salutem fuisse. In cuius signum Auctor, tam in prima, quam secundarione conuenientia inferit sacramentorum. Secundo, nota differentia inter Auctorem, & Magistrum, sicut in prima di 4. circa has tres rationes, ex eruditione, humiliazione, & exercitatione. Nam alius tractantur ab Auctore, ut pater considerando.

¶ diffr. reg. 1.
artic. 1. 1.
Et 3. contra
esp. 1. Et
lib. 4. cap. 55.
En. & cap. 56.

APRIMVM sic proceditur. Viderur, quod sacramenta non sunt necessaria ad humanam salutem. Dicit enim Apostolus 1. ad Timoth. 4. Corporalis exercitatio modicum utilis est: sed virtus sacramentorum pertinet ad corporalem exercitationem, eo quod sacramenta perficiuntur in significatione sensibilium rerum & verborum, ut dictum est. ergo sacramenta non sunt necessaria ad humanam salutem.

¶ 1. Præt. Secundæ ad Corinth. 12. Apostolo dicitur,
Sufficit tibi gratia mea: non autem sufficeret, si sacramenta essent necessaria ad salutem, non sunt ergo sacramenta saluti humano necessaria.

P3. Præt. Posita causa sufficienti, nihil aliud videtur esse necessarium ad effectum: sed passio Christi est sufficiens causa nostræ salutis: dicit enim Apostolus ad Roma. 5. Si cum inimici essenuimus, reconciliati sumus Deo per mortem filii eius, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius. non ergo requiruntur sacramenta ad salutem humanam.

¶ 2. in fine.

SED CONTRA est, qd Aug. dicit 19. contra Faustum: In nullum nomen religionis, seu verum seu falsum, coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorum seu sacramentorum visibilium consortio colligentur: sed necessarium est ad humanam salutem homines adunari in unum vere religionis nomen. ergo sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem.

RESPON. Dicendum, quod sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem triplici ratione: quarum

ARTIC. I.

Fprima sumenda est, ex conditione humanæ naturæ: cuius proprium est, ut per corporalia & sensibilia, in spiritualia & intelligibilia deducatur. Pertinet autem ad diuinam prouidentiam, ut unicuique rei prouideat, secundum modum sue conditionis: & ideo conuenienter diuina sapientia homini auxilia salutis confert sub quibusdam corporalibus, & sensibiliis signis, quæ sacramenta dicuntur. Secunda ratio sumenda est ex statu hominis, qui peccando se subdidit per affectum corporalibus rebus: ibi autem deber medicinalis remedium homini adhiberi, ubi patitur morbum: & ideo conueniens fuit, ut Deus per quædam corporalia signa homini spiritualem medicinam adhiberet: nam si spiritualia nuda ei propinquarentur, eius animus applicari non posset, corporalibus deditus. Tertia autem ratio sumenda est, ex studio actionis humanae, quæ præcipue circa corporalia versatur. Ne ergo esset homini durum, si totaliter a corporalibus actibus abstraheretur, proposita sunt ei corporalia exercitia in sacramentis, quibus salubriter exerceatur ad evitanda superflusio exercitiorum, quæ consistunt in cultu daemonum, vel qualitercumque noxia, quæ consistunt in actibus peccatorum. Sic igitur per sacramentorum institutionem homo conuenienter sue naturæ eruditur per sensibilia humiliatur, se corporalibus subiectum cognoscens, sibi per corporalia subuenitur: preservatur etiam a noxiis actionibus, per salubria exercitia sacramentorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod corporalis exercitatio, in quantum est corporalis, non multum utilis est: sed exercitatio per virtutem sacramentorum, non est pure corporalis, sed quodammodo est spiritualis, scilicet per significationem, & causalitatem.

AD SECUNDVM dicendum, quod gratia Dei, est sufficiens causa humanæ salutis: sed Deus dat hominibus gratiam secundum modum eis conuenientem: & ideo necessaria sunt hominibus sacramenta ad gratiam consequendam.

AD TERTIVM dicendum, quod passio Christi est sufficiens causa humanæ salutis: nec propter hoc sequitur, quod sacramenta non sunt necessaria ad humanam salutem: quia operantur in virtute passionis Christi, & passio Christi quodammodo applicatur hominibus per sacramenta, secundum illud Rom. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.

ARTICVLVS II.

Vtrum etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta.

¶ Super Questionis
sextæ etimæ. Articulum secundum.

APRIMNDVM sic procedit. Viderur quod etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta: quia sicut dictum est, * sacramenta sunt necessaria homini ad gratiam consequendam: sed etiam in statu innocentiae homo indigebat gratia: sicut in Prima parte habitum est. ergo etiam in statu illo erant necessaria sacra. **P**2. Præt. Sacramenta sunt necessaria homini, secundum conditionem humanæ naturæ, sicut di-

¶ In corpore vna conclusio: In statu innocentiae homo sacramenta non indigebat, nec pro remedio peccati, artificium secundum perfectione ad animæ. Probatur: In statu illo, superiori inferioribus dominabantur, & nullo modo depen- debant ab eis: sed contra hunc ordinem esset, si anima a corporalibus sacramentis perficeretur, sive quo ad scientiam,